

Pastori Kai Sadinmaan oikaisuvaatimus

Diaarinumero 273/01.01.02/2017
Esittelijä vs. lakimiesasessori Jussi Lilja
Perustelut Tuomiokapitulin päätös

Helsingin hiippakunnan tuomiokapituli on 13.9.2017 katsonut, että pastori Kai Sadinmaa on kirkkolain 5 luvun 3 §:n tarkoittamalla tavalla toiminut vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta. Tuomiokapituli antaa vakavan moitteen ja kehottaa Sadinmaata pysymään pappislupauksessaan.

Tuomiokapitulin päätös on perustunut Sadinmaan ilmoitukseen kolmen samaa sukupuolta olevan parin vihkimisestä ja neljän siunaamisesta. Sadinmaa on ilmoittanut aikovansa jatkaa vihkimisiä ja on julkisesti ilmoittanut olevansa niihin käytettävissä.

Oikaisuvaatimus

Pastori Kai Sadinmaa on toimittanut tuomiokapituliin 3.10.2017 päivätyn oikaisuvaatimuksen tuomiokapitulin 13.9.2017 tekemään päätökseen.

Oikaisuvaatimuksessa Sadinmaa katsoo, ettei ole toiminut vastoin pappisviran velvollisuuksia ja pappislupausta. Pappislupauksessa ei sitouduta vihkimään vain eri sukupuolia olevia henkilöitä. Lupauksessa ei ole tästä mainintaa lainkaan.

Muutoksenhakuosoituksena on annettu oikaisuvaatimusosoitus. Kuitenkaan tuomiokapituli ei ole antanut kirkkolain 5 luvun 3 §:n mukaista seuraamusta. Kirkkolaisissa ei ole seuraamusta, joka Sadinmaalle on annettu. Tämän vuoksi päätös on oikaistava kirkkolain 24 luvun 3 §:n 1 mom. nojalla.

Vakava moite on rangaistusluonteinen seuraus. Se oli vaihtoehtoinen seuraamus varoitukselle. Tuomiokapitulin määräämä seuraus on poistettava, koska se ei perustu lakiin. Ylempi oikeusaste ei voi muutoksenhaussa muuta kuin poistaa annettu rangaistus lakiin perustumattomana.

Kirkon vihkimisoikeus ei ole itsenäinen, vaan perustuu eduskunnan säätämään oikeuteen. Kirkon autonomia ei ole tässä poikkeus. Avioliittolaki tulkitaan eduskunnan säätämän tahdon mukaisesti. Sille ovat alisteisia kirkkolaki ja kirkon omat säännökset. Kirkollinen oikeus on alisteinen maalliselle oikeudelle. Tämä koskee sekä avioliittolain muutosta että tulevia lainmuutoksia.

Mikäli tuomiokapituli itseoikaisun nojalla poistaa ratkaisun lakiin perustumattomana, ei oikaisun vaatijan intressissä ole kyseenalaistaa käsittelyä tuomiokapitulissa. Mikäli tuomiokapituli samassa kokoonpanossa edelleen pysyy kannassaan, sillä on ennakkokäsitys asiassa. Se ei voi objektiivisesti ottaa asiaan kantaa.

Perustelu

Tuomiokapitulin 13.9.2017 tekemässä päätöksessä esitetyn laajan perustelun lisäksi viitataan alla oleviin näkökohtiin.

Pappislupauksen sisältö

Pappislupauksessa pappi yleisesti sitoutuu noudattamaan kirkon lakia ja järjestystä. Yleinen säännösten kirjoitustapa ei perustu yksityiskohtaiseen kaikkien mahdollisten soveltamistilanteiden kirjaamiseen. Kun asia on periaatteellinen – kuten pappislupaus – niin kirjoitustapa on väistämättä yleisluonteinen ja kuvaa asian pääperiaatteita. Säännösten kirjoitustapaan kuuluu säännöksen pääasiallisten soveltamistapausten kuvaus. Sen lisäksi usein mainitaan muita – tarkemmin yksilöimättömillä erityisperusteilla kysymykseen tulevia soveltamistilanteita. Tämä koskee myös pappislupauksen sanamuotoa.

Pappislupauksen ilmaisu sisältää kirkkolain, kirkkojärjestyksen, kirkon vaali-järjestyksen ja kirkon säädöskokoelman. Kirkon järjestykseen kuuluvat myös raamatunkäännös, kristinoppi, virsikirja ja kirkkokäsikirja. Kirkon järjestykseen kuuluvat myös julkishallintoa koskeva lainsäädäntö, joka KL 25 luvussa sisällytetään osaksi kirkon lainsäädäntöä. Kirkolliskokous, kirkkohallitus ja piispainkokous antavat kirkkolaisissa olevan valtuutuksen nojalla tarkempia määräyksiä kirkkolain ja kirkkojärjestyksen täytäntöönpanosta. Sekä lait ja että niitä alemmanasteiset säädökset ja määräykset kuuluvat osana kirkon järjestykseen. Näiden velvoittavuus perustuu siihen, että ne on annettu Suomen oikeusjärjestyksen mukaisesti.

Perustuslain 2 §:n 3 mom. mukaan ”julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.” Perustuslain 107 §:n mukaan viranomaisen ei saa soveltaa lakia alemmanasteista säännöstä, jos se on vastoin perustuslakia tai muuta lakia.

Avioliittoon vihkijänä pappi hoitaa julkista viranomaistehtävää. Tehtävä perustuu avioliittolakiin ja kirkkolainsäädäntöön. Avioliittolaisissa annettu vihkimisoikeus on Suomessa evankelis-luterilaisen kirkon papeilla sekä useilla muilla Suomessa toimivien kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen papeilla tai vastaaville työntekijöillä. Kaikilla uskonnollisilla yhteisöillä on oikeus päättää, millä edellytyksillä siinä yhteisössä sen työntekijät toimittavat avioliittoon vihkimisen. Riippumatta palvelussuhteen sisällöstä, niin avioliittoon vihkijä on tehtävässään julkinen viranomainen.

Tuomiokapitulin päätöksen oikeudellinen sisältö ja esteellisyys

Tuomiokapitulin antama seuraamus ei ole KL 5:3 §:n 2 momentissa mainittu varoitus, joka on oikeudellinen seuraamus ja jonka antamisesta on mahdollisuus hakea muutosta. Päätöstä ei merkitä nimikirjaan.

Tuomiokapitulin tehtävänä on KJ 19:1 §:n mukaan valvoa papiston ja muiden seurakunnan viranhaltijoiden tehtävien hoitoa ja elämää. Tähän perustuu tuomiokapitulin toimivalta käsitellä kaikkien pappisvirassa toimivien pappien tehtävien hoitoa. Hallintolain 53 c §:n mukaan valvova viranomainen voi hallintokanteluasiassa antamassaan ratkaisussa antaa valvottavalle huomautuksen. Ratkaisun sanamuodot voivat vaihdella. Esimerkiksi poliisihallituksen 19.2.2018 antamassa tiedotteessa on ilmaisu ”vakava kirjallinen huomautus”. Hallintolainlain 53 d §:n mukaan kantelun johdosta annettuun ratkaisuun ei saa hakea muutosta valittamalla.

Oikaisuvaatimuksen käsittely ei ole muutoksenhakua, vaan hallintomenettelyä. Nykyisin voimassa olevan hallintolain ja kirkkolain säännösten mukaan asiassa ei ole tulkinnallista eikä lainsäädännöllistä epäselvyyttä. Tuomiokapitulin päätöksestä tehdään oikaisuvaatimus tuomiokapitulille. Oikaisuvaatimuksen tekeminen ei ole merkitse asian siirtymistä toiseen päätöksentekokoosteen. Jos päätöksen on tehnyt yksittäinen viranhaltija delegointipäätöksen nojalla, oikaisuvaatimus käsitellään siinä hallintoelimessä, jonka nimissä delegoitu päätös on tehty.

Tuomiokapitulin 13.9.2017 antamaan päätökseen olisi tullut liittää muutoksenhakukielto eikä oikaisuvaatimusosoitusta. Tämä perustuu hallintolain 53 d §:n nojalla. Tuomiokapitulin on kuitenkin asian merkityksen johdosta tarkoituksenmukaista käsitellä tehty oikaisuvaatimus. Uudelleen käsittelyyn ei tällaisessa asiassa ole oikeudellista estettä.

Perustuslaki – avioliittolainsäädäntö – kirkon järjestys

Avioliittolain muuttamisen jälkeen kirkko ei ole muuttanut kirkollisen vihkimisen edellytyksiä. Perustuslain mukaiseen uskonnonvapauteen kuuluu, että valtiolta ei velvoita kirkkoa tai muuta uskonnollista yhteisöä muuttamaan sen itse määrittämiä edellytyksiä avioliittoon vihkimiselle.

Pappi on toiminnassaan ja seurakuntaviran hoitamisessa velvollinen noudattamaan lakia, vaikka hän olisi eri mieltä lain sisällöstä.

Kirkolliskokous on kirkon ylin toimielin. Kirkolla on yksinoikeus ehdottaa kirkkolakia, sen muuttamista tai kumoamista. Ehdotuksen laista tekee kirkolliskokous. Ehdotuksen käsittelee eduskunta ja vahvistaa tasavallan presidentti. Kirkkolain mukaan kirkollisista toimituksista - joihin kuuluu avioliittoon vihkiminen - määrätään kirkkojärjestyksessä ja kirkkokäsikirjassa. Eduskunnan hyväksymällä kirkkolaille on kirkolliskokoukselle annettu toimivalta päättää kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan sisällöstä. Oikeudellisesti tämä merkitsee kirkolliskokoukselle delegoitua lainsäädäntövaltaa.

Piispainkokoukselle on delegoitu tehtävä antaa tarkempia määräyksiä mm. kirkollista toimitusta koskevassa asiassa. Piispainkokouksen selonteko avioliittolain muutoksen johdosta annettiin kirkolliskokouksen 5.11.2015 tekemän pyynnön perusteella. Selonteossa piispainkokous toteaa mm. että pappi ei voi voimassa olevan kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan perusteella toimittaa avioliittoon vihkimistä. Piispa Irja Askolan ohjeistus kiertokirjeessä 455 on seuraava: ”Luotan pappien ammattitaitoon, luovuuteen ja tilannetajuun. Pappi voi halutessaan osallistua maistraatissa solmitun avioliiton häällöön siten, että juhlassa välittyy kirkon hyväksyntä ja Jumalan siunaus.” Kiertokirjeessä 460 on koottuna virikeaineistoa häällöjää varten.

Avioliittolainsäädännössä säädetyt avioliiton solmimisen edellytykset selvitetään esteiden tutkinnassa. Samoja säännöksiä sovelletaan esteiden tutkinnassa maistraatissa ja kirkkoherranvirastossa. Avioliittolainsäädäntö on yleistä lainsäädäntöä ja kirkon järjestyksen mukaiset vihkimisen edellytykset ovat erityislainsäädäntöä, jota sovelletaan kirkon sisällä, mutta ei sen ulkopuolella. Avioliittolainsäädäntö ja kirkon avioliittokäsitys, kirkkojärjestys tai kirkkokäsikirja ovat erilaisia, mutta ne eivät ole oikeudellisesti ristiriitaisia.

Kirkko tekee ratkaisunsa perustuslaissa säädetyn uskonnonvapauden ja kirkon itsehallinnon nojalla. Kirkko on tähän saakka tehnyt ja tekee jatkossakin oman järjestyksensä mukaisesti päätöksen kirkollisen vihkimisen edellytyksistä. Tilanteessa on tällä hetkellä samankaltaisia piirteitä kuin pitkässä keskustelussa yhteisestä pappisvirasta. Keskustelua ei käydy pelkästään oikeudellisin tai teologisin argumentein.

Avioliittolain 16 §:n 1 momentin mukaan vihkimistä koskevan 15 §:n lisäksi kirkollisen vihkimisen muut ehdot ja muodot määrää se uskonnollinen yhdyskunta, jossa vihkiminen toimitetaan. Avioliittolain 17 §:n mukaan kirkollisen vihkimisen saa toimittaa evankelis-luterilaisessa ja ortodoksisessa kirkossa pappi sekä rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdyskunnassa se, jolla on vihkimisoikeus. Avioliittolain 17 a §:n mukaan siviilivihkimisen on velvollinen toimittamaan pykälässä luetellut tuomarin virassa toimivat sekä muita viranhaltijoita. Avioliittolaki siis oikeuttaa toimittamaan kirkollisen vihkimisen, mutta ei velvoita siihen. Kun pappi on kirkon palveluksessa, niin hänen osaltaan voidaan tilanteita arvioida myös kirkkolainsäädäntöön kirjattujen virkavelvollisuuksien hoidon näkökulmasta.

Kirkollista vihkimistä koskevien kirkkolain sanamuotojen kehityksestä voi todeta seuraavan. Vuoden 1963 kirkkolain 55 §:n sanamuodon mukaan kuulutuksen antoi sen seurakunnan kirkkoherra, missä nainen oli kirkonkirjoissa. Pykälän sanamuoto muuttui 3.6.1988/490 annetulla kirkkolain muutoksella. Kirkkohallituksen esityksessä kirkolliskokoukselle n:o 12/1987 todetaan muun muassa, että avioliittolain julkista kuuluttamista koskevat säännökset oli avioliittolaissa kumottu ja korvattu esteiden tutkinnalla. Tutkinnan suorittaa paikallinen väestörekisterinpitäjä, joita ovat evankelis-luterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan sekä kihlakunnan rekisteritoimisto. ”Vihkiminen ei enää määräydy sen perusteella, onko avioliiton esteet tutkinut kirkollinen viranomainen vai siviiliviranomainen. Kihlakumppanit voivatkin valita avioliittolain 14 §:n mukaan joko kirkollisen vihkimisen tai siviilivihkimisen. AL 17 §:ssä mainittu viranomainen on velvollinen toimittamaan siviilivihkimisen riippumatta siitä, missä kihlakumppaneilla on kotipaikka tai missä väestörekisterissä he ovat. Kirkollinen viranomainen sen sijaan saa toimittaa kirkollisen vihkimisen, kun siihen on muut edellytykset. Evankelis-luterilainen kirkko tai muu uskonnollinen yhdyskunta voi siten itsenäisesti päättää, milloin vihkimiseen oikeutettu on velvollinen toimittamaan vihkimisen milloin ei. Kirkon asiana on itse ratkaista, milloin kirkollinen vihkiminen on mahdollinen.”

Valmistelusta selviää, että sanojen nainen ja mies korvaaminen sanalla kihlakumppanit liittyi uusiin esteiden tutkintaa koskeviin avioliittolain säännöksiin. Esteiden tutkintaa ei enää sidottu naisen kotipaikkaan. Kirkolliskokouksen valmistelussa pohdittiin kirkkoon kuulumista kirkollisen vihkimisen edellytyksenä. Kirkon avioliittokäsityksen perusteita ei tuolloin asian yhteydessä käsitelty. Kirkkolain kokonaisuudistuksen yhteydessä avioliittoon vihkimistä koskevat säännökset siirrettiin kirkkolaista kirkkojärjestykseen. Kirkkolain uudistamiskomitean valmistelussa (sarja A 1988:2/2, s. 175-176 käsitellään avioliittolain 1988 alusta tulleiden muutosten vaikutuksia kirkkolainsäädäntöön ja kirkollisen vihkimisen edellytyksiä sekä avioliiton siunaamisen edellytyksiä. Mietinnössä ei käsitellä kirkon avioliittokäsityksen perusteita.

Vaikka Suomen evankelis-luterilainen kirkko on julkisoikeudellinen yhteisö, niin julkishallintoa koskevat lakeja ei suoraan sovelleta kirkossa. Tämän

vuoksi kirkkolain 25 luvussa on säännöksiä, joilla näiden lakien soveltamisesta kirkon hallinnossa säädetään. Kirkkolakiin on samalla kirjattu muutamia poikkeuksia tai täydennyksiä julkishallintoa koskeviin lakeihin. Esimerkkinä voi mainita julkisuuslainsäädännön, jota KL 25:8 §:n 1 momentin nojalla sovelletaan kirkossa. Samassa momentissa ovat kirkon omat erityissäännökset, jotka koskevat mm. rippisalaisuutta, sielunhoitoa ja diakoniatyötä. Kirkkolaissa on myös hallintolaista poikkeavia ja erityislainsäädäntönä sovellettavia poikkeavia säännöksiä. Kun yleinen laki koskee sekä viranomaisten että yksityisten yhteisöjen tai henkilöiden toimintaa, säännöksiä sovelletaan sellaisenaan kirkossa. Tästä on esimerkkinä henkilötietolaki. Uskonnonvapauden johdosta tasa-arvolain 2 §:ään on kirjattu yleisenä rajoituksena, että lakia ei sovelleta uskonnonharjoitukseen liittyvään toimintaan.

Edellä mainitut poikkeukset yleiseen lainsäädäntöön perustuvat uskonnonvapauteen, mikä koskee kaikkia Suomessa toimivia uskontokuntia tai uskonnollisia yhteisöjä. Valtiovalta ei puutu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon sisäiseen päätöksentekoon. Kansankirkkoluonteesta johtuen evankelis-luterilaisen kirkon kannanotoilla on muiden uskonnollisten yhteisöjen vastaaviin ratkaisuihin verrattuna suuri yhteiskunnallinen kiinnostavuus ja merkitys. Yhdenvertaisuusperiaatteen nojalla kaikkia uskonnollisia yhteisöjä käsitellään samanlaisin kriteerein. Jos avioliittolaissa säädetään siviilivihkiminen ainoana vihkimismuotona, muutos poistaa kaikilta yhteisöiltä vihkimisoikeuden. Päätös ei voi koskea vain Suomen evankelis-luterilaista kirkkoa.

Perustuslain mukaisiin perusoikeuksiin ja niiden mukaiseen lainsäädäntöön sisältyy oikeusperiaatteiden keskinäisiä ristiriitatilanteita. Näiden ratkaisemista tapahtuu jokapäiväisessä hallinto- ja tuomioistuintoiminnassa. Ratkaisuissa joudutaan ottamaan huomioon oikeusjärjestelmän kokonaisuus. Säännösten ristiriitatilanteessa ei voida nojautua vain yhteen perusoikeuteen tai oikeusperiaatteeseen kerralla.

Yhteenveto

Tuomiokapituli on voinut ratkaista pastori Kai Sadinmaata koskevan kantelun 13.9.2017 tekemän päätöksen mukaisesti. Avioliittolainsäädännön sekä kirkkojärjestyksen ja kirkkokäsikirjan välillä ei ole sellaista ristiriitaa, että tuomiokapitulिन päätös olisi lainvastainen. Avioliittolain muutos ei velvoita kirkkoa muuttamaan avioliittokäsitystään. Kirkko päättää asiasta perustuslain mukaisen uskonnonvapauden ja kirkon itsehallinnon puitteissa. Tuomiokapituli ei ole esteellinen käsittelemään sille tehtyä oikaisuvaatimusta. Tuomiokapitulिन ratkaisu on tuomiokapitulिन valvontatehtävän nojalla antama ohjaus koskien Sadinmaan toimintaa kirkollisena vihkijänä ja julkisen vallan käyttäjänä.

Päätöksen perusteena olevat oikeusohjeet

Perustuslaki 2 § 3 mom., 76 §

Kirkkolaki 2:1-3 §; 18:1 § 2 mom. 3 k; 19:1 § 1 mom.; 20:7 § 2 mom. 1 k ja 7 k; 21:2 § 5-6 k; 24:3 § 4 k; 25:5 §, 5a §, 8 §

Kirkkojärjestys 2:18 § 1 mom.; 5:6 §; 18:1 § ja 2 mom. 3 k; 19:1 §3 k

Avioliittolaki 15-16 § 1 mom.; 17-17a §

Esitys	<p>Tuomiokapituli poistaa 13.9.2017 ratkaisuun liitetyn oikaisuvaatimusohjeen, mutta antaa oikaisuvaatimuksen johdosta asiaratkaisun.</p> <p>Tuomiokapituli on tutkinut asian ja 13.9.2017 esitettyjen perustelujen sekä yllä olevien perustelujen nojalla pitää päätöksen edelleen voimassa.</p>
Päätös	
Toimenpiteet	Asianomaistiedoksianto: Kai Sadinmaa.
Muutoksenhaku	Päätökseen ei saa hakea muutosta hallintolain 53d §:n nojalla.